

Тиодор Р. Росић
Педагошки факултет у Јагодини
Универзитет у Крагујевцу

УДК: 811.163.41'38(049.32)
821.163.41.09:81(049.32)
811.163.41'373.612.2(049.32)
ИД БРОЈ: 192087564

Примљен: ??????

Прихваћен: ??????

ДОПРИНОС САВРЕМЕНИМ ЛИНГВОСТИЛИСТИЧКИМ ИСТРАЖИВАЊИМА

Милош Ковачевић, *Стилска значења и зрачења*, Ниш, Филозофски факултет, 2011.

Лингвостилистика, чије је темеље поставио Шарл Баји, има ововремени веома изражен развој. Бројна су лингвостилистичка истраживања (у њеном ужем смислу) функционално-стилистичких елемената језика на нивоу посматрања његових способности да изрази, изражава и ствара емоције, естетске поруке и асоцијативно богатство у тексту. Све више је важних лингвостилистичких студија у којима се истражују изражајне могућности језика и његова употреба у поетској индивидуалној реализацији, односно у поетском језику.

Истраживања су усмерена на унутартекстуалне елементе и законитости текста. Велики допринос аутономном интегритету предмета и методологији ове науке дао је Милош Ковачевић низом лингвостилистичких студија, научних чланака, расправа и осврта.

Научност лингвостилистике заснована је на утврђивању, вредновању и истицању изражајних особина текста на свим његовим језичким нивоима, укључујући и граfiјске елементе. Том кругу припада и Ковачевићева књига лингвостилистичких огледа *Стилска значења и зрачења*, која је настала на основу промишљеног и осмишљеног пројекта 178014 "Динамичка структура савременог српског језика", који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

Књига је састављена из два дела. Први њен део посвећен је стилистичким анализама појединих прозно-поетских дела српских писаца: Лазе Костића, Душана Радовића, Милисави Савића, Сретена Вујковића и Мирољуба Стојановића. Претходи му уводни текст, који је посвећен структурно-семантичким одликама фигура негације и питањима њиховог међуодноса. Тај део, мада не и редоследом, јер је на крају текст о неологизмима

Лазе Костића, финализован је разматрањем научног дискурса географа Јевта Дедијера и истраживањем међуодноса књижевноуметничког и научног начина казивања у Дучићевој књизи о грофу Сави Владиславићу, једном од најзнаменитијих Срба.

Други део књиге има два текста. Посвећен је стилистичким гледиштима Новице Петковића и тумачењу његових стилистичких радова, а одликује се, можда и претераним настојањем да се овај, несумњиво вредан књижевни критичар и теоретичар књижевности, кодификује као највећи стилистичар код Срба.

Ковачевићеве радови у овој књизи доминантно су посвећени семантостилистичким, али и творбеностилистичким, фоностилистичким и графостилистичким истраживањима језика и језика у делима наведених српских писаца. Његова стилистичка изучавања заснована су на строгим лингвистичким критеријумима, уз снажно ослањање на књижевну стилистику, наратологију и семиологију.

Већ сâм почетак првог дела књиге, у којем се говори о стилематичности и међуодносу стилских фигура, значајан је јер се истицањем таквих њихових својстава апострофира иманентна природа унутрашњег структурног језичког тока песничког текста. Стилеми, као основне лингвостилистичке јединице, садрже одговарајућу стилску информацију, постоје у свим типовима дискурса и у свим функционалним стилима, не само у књижевноуметничком. Зато Ковачевић у овом тексту и користи грађу не само из књижевних већ и из публицистичких и других извора.

Као знакови, ове минималне јединице стилистичке информације чине видљивом унутрашњу страну књижевног текста, што омогућује уобличавање читаочевог естетског доживљаја. На тај начин, стил више нема вантекстуална својства већ је унутартекстуални структурни елемент.

Ковачевићева истраживања уопште, дакле не само у овој књизи, посвећена су уочавању репрезентативних стилистичких информација, односно стилематичних израза, као унутарструктурних елемената текста на фонетском, морфолошком, синтаксичком, лексичком, графијском и дискурсном нивоу. Тако је у текстовима посвећеним Дучићевој књизи о грофу Владиславићу и језику и стилу Јевта Дедијера Ковачевића, где се у првом случају истражују елементи књижевноуметничког, а у другом научног дискурса.

Нека Ковачевићева стилистичка истраживања померају устаљене стереотипне представе о карактеру изражајних средстава и стилистичких поступака код појединих писаца, рецимо у творби речи код Лазе Костића. Ковачевић ће Костићевим неологизмима приступити на квалитативно нов начин. Онај писац се у творби фонолошких неологизама, наиме, према Ковачевићу, што је тврдња која се не може порећи, "држао широко заступљених стилематичних принципа њихове творбе у народној поезији" (Коваче-

вић 2011: 209), где се неологизми, како је показано, употребљавају у функцији поетизама.

Ковачевић увек полази од специфичне природе поетског текста, прозног или стиховног. Веома су успеле његове опсервације типологије језика ликова у појединим делима, односно начина преношења говора као примарног задатка наратологије (Ковачевић 2011: 33). У том погледу, веома је успео његов текст "Међуоднос типова говора у причама Милисава Савића".

Ковачевић полази од два типа говора у поетском тексту: а) ауторски говор, б) говор ликова. Затим издваја и анализира подстилове ауторског говора, а потом и говор ликова, тј. типове туђег говора, потенцирајући да ти типови репрезентују сликарски стил преношења, како Бахтин назива овај вид преношења туђег говора.

Сјајно спроведеном анализом, Ковачевић је потврдио да говор Савићевих ликова инкорпорира и случајеве постојања приповедача у тексту и видове његовог говора у говору ликова. Говорећи о сложеној типологији туђег говора код Савића, Ковачевић износи и закључак о Савићу као теоријски образованом приповедачу који се служи разноврсним типовима преношења туђег говора и износи вредносни суд о приповедачкој умешности и успешности овога писца.

Изузетно је успео и текст "Мимолошки језичко-стилски поступци у *Вуковој азбуци* Душана Радовића". Тај фоностилистички текст парадигматичан је и графостилематички. На изузетан начин, Ковачевић је на корпусу овог Радовићевог поетског дела описао све главне елементе фонолошке и графијске мотивисаности између речи и предмета, односно мимофоничке и мимографичке мотивације. Ковачевић је сјајно описао песникове поступке "активирања *симболике фонема*", чију суштину "*чине фонолошке и слојовне кумулације*" (Ковачевић 2011: 124). У песмама ове поеме казује се о појединачним фонемама, а њихов су графемски израз слова.

Овај текст се укључује у репрезентативне примере лингвостилистичких анализа. Главна врлина Ковачевићевих истраживања, и поред доминантне усмерености на језик књижевности, јесте у разматрању различитих типова текстова и облика у којима се језик јавља, откривајући, притом, њихове конструктивне, структурне и стилогене елементе. У основи његових научних експликација је схватање језика као комуникативног система, а самим тим и његових различитих језичких функција, што је и предуслов проучавања различитих стилских варијетета.

За разлику од нормативностилистичког приступа, који је у најбољем случају изучавао стил појединог писца, Ковачевић увек полази од конкретне језичке особине, истражујући присуство једних, а одсуство других језичких средстава. То су, по правилу, појединачни елементи текста као цели-

не, где појединачно успоставља релационе односе према осталим елементима текста.

Књига огледа Милоша Ковачевића представља веома успео прилог, не само властитим лингвистичким стилистичким истраживањима већ и савременој лингвостилистичкој науци. Уместо трагања за узорним нормативно-стилистичким обрасцима и кодификовања доброг или лошег стила, савремена лингвостилистика полази од језичких чињеница и унутартекстуалних елемената. Важан допринос овој дескриптивној науци дат је и Ковачевићевом књигом. У њој се конкретно маркира одређена језичка чињеница, постојеће стање и разматрају појединачна језичка изражајна средства на фонетском, морфолошком, творбеном, синтаксичком и лексичком језичком нивоу.

У књизи има и ванредно успешних текстова у којима су описани носећи елементи не само типичних значењских или структурних елемената већ и индивидуално-стилистичких поступака у појединим делима српских писаца. Она представља егзактан допринос савременим лингвостилистичким истраживањима.